Till: TCO

Datum
2025-09-08

Vår referens och ärendenummer
Elin Lemel

IN25-00064

YTTRANDE

Remiss av SOU 2025:52 – Ökad insyn i politiska processer

Bakgrund

Den 15 juni 2023 fattade regeringen beslut om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att göra en översyn av nuvarande reglering om insyn i finansiering av partier, att överväga om det finns behov av en reglering med krav på insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister, samt att överväga om det bör införas särskilda krav på transparens och samtycke från enskilda medlemmar i fråga om bidrag från arbetsmarknadsorganisationer till partier. Genom ett tilläggsdirektiv den 23 januari 2025 gav regeringen kommittén i uppdrag att, även om den inte tar ställning för införandet av krav på samtycke från enskilda medlemmar, redovisa hur en författningsreglering med sådana krav skulle kunna se ut. Kommittén lämnade över sitt betänkande i maj 2025. Nedan följer Unionens synpunkter på valda delar av betänkandet.

Allmänna utgångspunkter

En viktig del i Unionens verksamhet är det påverkansarbete som görs för att bidra till ett bättre arbetsliv för privatanställda tjänstemän. Unionen delar utredningens grundhållning att den här typen av påverkansarbete är en viktig del av vår demokrati och att lagstiftning inte bör förhindra eller försvåra den typen av engagemang, samtidigt som det finns ett berättigat intresse från allmänheten av transparens i de processer som föregår politiska beslut. Åtgärder för att tillgodose ett sådant intresse är också i linje med de rekommendationer som olika kontrollorgan kopplade till internationella instrument mot korruption har gett Sverige, vilket ska beaktas.

När det gäller krav på samtycke från enskilda medlemmar i t.ex. fackförbund avseende bidrag till partier m.m. är Unionen av den bestämda uppfattningen att självbestämmanderätten hos arbetsmarknadens organisationer måste upprätthållas och föreningsfriheten värnas. Beslut om att avsätta medel till ett parti eller annan politisk verksamhet måste även fortsättningsvis kunna fattas av en enskild organisation inom ramen för dess stadgar.

Avseende kap. 12 - Insyn och samtycke för medlem vid arbetsmarknadsorganisations bidrag till parti

Förslagen i korthet: Enligt utredningen bör det inte införas särskilda regler om insyn och frivillighet för enskilda medlemmar när det gäller bidrag från arbetsmarknadsorganisationer till politiska partier. Vidare innehåller betänkandet en redogörelse för hur sådana regler skulle kunna se ut om de ändå skulle införas.

Unionens hållning:

- *Unionen tillstyrker utredningens förslag att det inte bör införas särskilda lagregler om insyn för enskilda medlemmar när bidrag lämnas av organisationer på arbetsmarknaden till partier m.m. Ett viktigt skäl till det är att partier och politiska kandidater redan är skyldiga att redovisa sådana bidrag om de överstiger 0,5 prisbasbelopp. Redovisningen finns tillgänglig hos Kammarkollegiet. Information*

om politisk verksamhet finns också i regel att tillgå på respektive organisations hemsida.

- *Unionen delar utredningens uppfattning att en samtyckesreglering som utformas så att den medför reella begränsningar av arbetsmarknadsorganisationers rätt att, inom ramen för sina stadgar och allmänna föreningsrättsliga principer, fritt använda sina tillgångar för att lämna bidrag till partipolitiska ändamål inte är förenlig med föreningsfriheten i artikel 11 i Europakonventionen.*
- *Unionen tillstyrker utredningens förslag att det inte bör införas särskilda krav på samtycke från enskilda medlemmar när det gäller bidrag som organisationer på arbetsmarknaden ger till partier, sidoorganisationer till partier, ledamöter eller ersättare för ledamöter eller valkandidater. Ett fackförbund måste ha rätt att driva politisk verksamhet inom ramen för sina egna stadgar och enskilda medlemmar har möjlighet att påverka beslut som fattas i demokratisk ordning i den egna organisationen.*
- *Av redogörelsen för hur en reglering av frivillighet för enskilda medlemmar avseende bidrag till partier m.m. skulle kunna se ut, framstår behandlingen av känsliga personuppgifter som följer med ett avstående som potentiellt problematisk. Den redovisade konstruktionen utifrån dansk modell där en organisations revisor tar emot förklaringar om avstående och återkallelser av sådana utan att någon i själva arbetsmarknadsorganisationen tar del av uppgifterna, framstår som otymplig och svåradministrerad. För det fall att en reglering av frivillighet för enskilda medlemmar, i strid med utredningens slutsats, ska införas, anser Unionen att regelverkets utformning behöver utredas ytterligare.*

Avseende kap. 13 - Insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och aktörer som vill påverka beslut

Förslagen i korthet: I utredningen föreslås att allmänheten – genom ett register som administreras av Kammarkollegiet - ska få ökad insyn i påverkanskommunikation (lobbying). Påverkanskommunikation innebär enligt förslaget att ha kontakt med

politiska beslutsfattare i riksdag eller regering, eller medarbetare till dem, i syfte att påverka beredning eller beslut i ett ärende. Det avser sådana kontakter för egen räkning såväl som - inom ramen för näringsverksamhet - för annans räkning, eller att ge råd eller stöd till någon som har sådan kontakt. Enligt förslaget ska juridiska personer (däribland fackförbund) och enskilda näringsidkare som bedriver påverkanskommunikation registrera sig och tre gånger per år lämna uppgifter om med vilken beslutsfattare eller enhet som kontakter har förekommit, vilken ungefärlig omfattning kontakterna har haft och på vilka sätt de huvudsakligen har skett, samt vilket eller vilka ämnen som avhandlats vid kontakterna. Från registreringsskyldigheten görs undantag för till exempel privatpersoner. Den nya lagen om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut ska enligt förslaget träda i kraft den 1 januari 2027.

Unionens hållning:

- *Unionen instämmer i utredningens bedömning att Sverige bör införa regler med krav på öppenhet i fråga om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister i enlighet med de rekommendationer som Sverige har fått från internationella organ. Många kontakter mellan påverkansaktörer och politiker resulterar inte i allmänna handlingar som träffas av offentlighetsprincipen och transparens är viktig i arbetet mot korruption.*
- *Unionen delar vidare utredningens uppfattning att den administrativa bördan för enskilda med anledning av det nya regelverket inte får bli allt för betungande och att det är bra att endast kommunikation med syfte att påverka en påbörjad beredning i ett ärende ska anses utgöra påverkanskommunikation i lagens mening.*
- *Unionen har ingen invändning mot att arbetsmarknadsorganisationer precis som andra juridiska personer som bedriver påverkanskommunikation ska vara skyldiga att lämna uppgifter om sin verksamhet och den påverkanskommunikation de bedrivit. Däremot är kravet på att även uppgifter om vilka resurser som använts för kommunikationen – kostnaderna för den och antalet personer som deltagit i den, att betrakta som onödigt betungande.*

Unionen anser även att kravet på tre rapporteringstillfällen årligen är för högt ställt. Årlig rapportering borde vara tillräcklig för att uppfylla syftet med regleringen.

- *Unionen efterlyser vidare en särskild konsekvensanalys avseende förslagets påverkan på arbetsmarknadsorganisationer. De har i regel som syfte att bedriva påverkansarbete i frågor som rör medlemmarnas intressen, men kan inte som kommersiella företag balansera ökade administrativa kostnader med högre pris gentemot kund. Risken om administrationen av till exempel fackföreningars påverkansarbete blir allt för betungande är att engagemanget försvåras eller till och med förhindras, vilket i sin tur utgör ett hot mot den viktiga del av vår demokrati som engagemanget från intresseorganisationer utgör.*

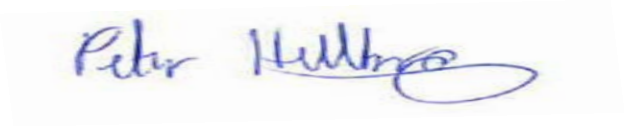

Peter Hellberg, Förbundsordförande, Unionen